

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Samiec pliszki (fot. Andrzej Szuksztul)

Dariusz Ożarowski
Główny Specjalista
ds. ochrony środowiska

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Pliszka górska *Motacilla cinerea*

- rodzina pliszkowate (*Motacillidae*), rząd wróblowe (*Passeriformes*),
- związana z niewielkimi ciekami wodnymi, charakteryzującymi się kamienistym dnem oraz stosunkowo wartkim nurtem,
- największe liczebności osiąga na obszarach górskich i podgórskich,
- naturalnie gniazduje w szczelinach skalnych oraz między korzeniami drzew; wykorzystuje chętnie siedliska antropogeniczne (zabudowa hydrotechniczna i drogowa w korycie ciek),
- około 130 lat temu rozpoczęła ekspansję na tereny nizinne; pierwsze stwierdzenie lęgu na Pomorzu pochodzi z 1895 r. spod Wejherowa (Homeyer 1898),
- od kilkudziesięciu lat w różnych częściach Polski notuje się znaczący wzrost liczebności populacji.

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Kilka uwag metodycznych

1. Prowadzenie monitoringu było możliwe wyłącznie dzięki zaangażowaniu wolontariuszy: członków i sympatyków Trójmiejskiej Grupy Lokalnej Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków.
2. Monitoring prowadzony był w latach 2010 – 2025, z przerwami 2-4 letnimi -> w ramach monitoringu przeprowadzono cztery inwentaryzacje w kompleksie południowym oraz cztery w kompleksie północnym TPK.
3. Przed rozpoczęciem monitoringu oraz w 2010 roku przeszkolono osoby wyrażające chęć włączenia się w prace terenowe → spotkania kameralne poświęcone biologii lęgowej gatunku, nauka rozpoznawania śpiewów i głosów w terytoriach oraz wspólne kontrole terenowe.
4. Kontrolowano dokładność prac terenowych zaangażowanych wolontariuszy – losowe powtórne kontrole prowadzone przez osoby z dużym doświadczeniem.
5. Współpraca z jednostkami badawczymi -> Wydział Biologii Uniwersytetu Gdańskiego

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Obszar objęty monitoringiem i jego charakterystyka

- Trójmiejski Park Krajobrazowy powołany został w 1979 roku i zajmuje powierzchnię około 20 tys. ha.,
- dwa rozległe kompleksy na obszarze wysoczyzny morenowej Pojezierza Kaszubskiego i jej strefy krawędziowej, rozdzielone przez tereny zurbanizowane,
- bezpośrednie sąsiedztwo granic Parku,
- unikatowa polodowcowa rzeźba terenu, będąca efektem zlodowacenia bałtyckiego (fazy pomorskiej) - strefa rozcięć erozyjnych krawędzi wysoczyzny z gęstą siecią różnej wielkości dolin, których dnem płyną potoki,
- kontrolami objęto 11 cieków w granicach północnego kompleksu Parku oraz 10 w granicach kompleksu południowego.

Trójmiejski Park Krajobrazowy (źródło Geoportal)

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Metodyka

- Celem prowadzenia monitoringu było rozpoznanie liczebności par przystępujących do rozrodu w wybranych sezonach oraz określenie kierunku zmian tej liczebności.
- Kontrole potoków prowadzone były z marszu.
- Dążono do skontrolowania całej długości potoków (o ile było to wykonalne) w granicach obszaru monitorowanego.
- 1-4 kontroli każdego potoku:
 - ✓ 1 kontrola: połowa kwietnia → rozpoznanie terenu, rejestrowanie terytoriów zajętych przez samce,
 - ✓ 2 kontrole: I oraz II połowa maja → rejestrowanie par ptaków, podnoszenie kategorii lęgowości,
 - ✓ 1 kontrola: I połowa czerwca → rejestrowanie par ptaków, podnoszenie kategorii lęgowości.
- Określanie kategorii lęgowości przyjęto za publikacją Sikory i in. (2007).
- Wszystkie obserwacje nanoszone były na mapy topograficzne w skali 1 : 25 000 lub podawano namiary GPS.

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Wykaz stosowanych kryteriów lęgowości/zachowań i odpowiadających im kategorii gniazdowania (wg Sikora i in. 2007, zmienione).

Zachowanie/kryterium lęgowości	Symbol	Kategoria
Pojedyncze ptaki obserwowane w siedlisku lęgowym	O	Gniazdowanie możliwe (A)
Jednorazowa obserwacja śpiewającego lub odbywającego loty godowe samca w siedlisku lęgowym	S	
Para ptaków obserwowana w siedlisku lęgowym	PR	Gniazdowanie prawdopodobne (B)
Śpiewający lub odbywający loty godowe samiec stwierdzony co najmniej przez 2 dni w tym samym miejscu (zajęte terytorium) lub równoczesne stwierdzenie wielu samców w siedlisku lęgowym	TE	
Kopulacja lub toki w siedlisku lęgowym	KT	
Odwiedzanie miejsca nadającego się na gniazdo	OM	
Zachowanie lub głosy niepokoju sugerujące bliskość gniazda lub piskląt	NP	
Plama lęgowa (u ptaka trzymanego w ręku)	PL	
Budowa gniazda lub drążenie dziupli	BU	
Odwodzenie od gniazda lub młodych (udawanie rannego) albo atakowanie obserwatora	UDA	
Gniazdo używane w danym sezonie lub skorupy jaj z danego sezonu	GNS	Gniazdowanie pewne (C)
Gniazdo zajęte	ZAJ	
Gniazdo wysiadywane	WYS	
Ptaki z pokarmem dla młodych lub odchodami piskląt	POD	
Gniazdo z jajami	JAJ	
Gniazdo z pisklętami	PIS	
Młode zagniazdowniki nielotne lub słabo lotne albo podloty gniazdowników poza gniazdem	MŁO	

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Wyniki

Liczba par lęgowych pliszki górskiej na monitorowanym obszarze w poszczególnych sezonach badań

Kompleks S Parku + sąsiedztwo			Kompleks N Parku + sąsiedztwo			Park + sąsiedztwo	
Sezon	Liczba par na całym monitorowanym obszarze	Liczba par w granicach S kompleksu Parku	Sezon	Liczba par na całym monitorowanym obszarze	Liczba par w granicach N kompleksu Parku	Liczba par na całym monitorowanym obszarze	Liczba par w granicach Parku
2010	7	-	2012	8	-	15	-
2016	12	7	2017	13-14	10-11	25-26	17-18
2019	12-13	8-9	2021	15	11	27-28	19-20
2024	10	6	2025	17	11	27	17

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Wnioski

1. Strefa krawędziowa Wysoczyzny Pojezierza Kaszubskiego w granicach Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego jest ważnym siedliskiem lęgowym pliszki górskiej.
2. Populacja lęgowa pliszki górskiej w granicach Parku jest stabilna i charakteryzuje się nieznacznymi fluktuacjami liczebności pomiędzy sezonami.
3. Niektóre ciekі wodne stanowią „ostoje” pliszek górskich → Potok Oliwski, Kacza ze Źródłem Marii oraz Zagórska Struga (gniazdowało na nich od 3 do 5 par lęgowych) → w dalszym monitoringu można skupić się na tych lokalizacjach, co ułatwi jego prowadzenie.

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Ochrona czynna

1. W kilku wybranych lokalizacjach zastosowano specjalny typ budki dedykowany pliszkom siwym → były one również chętnie zajmowane przez pliszki górskie.
2. Decyzja o powieszeniu budki wynikała z obserwacji sugerujących brak bezpiecznego miejsca do założenia gniazda przez ptaki → głównie w wyniku przebudowy/modernizacji mostków.

Kontrola budki (fot. Marcin Węsióra)

Zajęta budka (fot. Dariusz Ożarowski)

„Okupacja” budki (fot. Dariusz Ożarowski)

29.49 inHg -

10°C

03/29/2024

05:22PM

OSIE 09 N

*Bardzo dziękujemy wolontariuszom
prowadzącym monitoring pliszki górskiej
na terenie Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego*

Dziękuję za uwagę

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Broński S., Cichocki W. 2022. Rozmieszczenie i liczebność lęgowych ptaków wodno-błotnych w dolinie Białego i Czarnego Dunajca w latach 2015-2016. *Ornis Polonica* 63: 29-44.

Ciach M., Sikora A. 2015. Pliszka górska *Motacilla cinerea* i pluszcz *Cinclus cinclus* W: Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.). 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa.

Ciach M. 2016. Pliszka górska *Motacilla cinerea*. W: Wilk T., Bobrek R., Pępkowska-Krol A., Neubauer G., Kosicki J. Z. (red.). 2016. Ptaki polskich Karpat – stan, zagrożenia, ochrona. OTOP, Marki: 337-345.

Chmielewski S., Fijewski Z., Nawrocki P., Polak M., Sułek J., Tabor J., Wilniewczyc P. 2005. Ptaki Krainy Gór Świętokrzyskich. Bogucki Wyd. Nauk. Kielce-Poznań.

Chodkiewicz T., Kuczyński L., Sikora A., Neuber G., Chylarecki P., Ławicki Ł., Stawarczyk T. 2015. Ocena liczebności populacji ptaków lęgowych w Polsce w latach 2008-2012. *Ornis Polonica* 56: 149-189.

Cichocki W., Mielczarek P., Kauzal P., Rabiasz J., Broński S., Profus P. 2023. Populacje lęgowe pluszcza *Cinclus cinclus* i pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Tatrzańskim Parku Narodowym w roku 2019. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 79/1: 62-73.

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Ciechanowski M., Garbalewski A., Kowalczyk J. K., Ożarowski D. 2001. Waloryzacja faunistyczna wybranych dolin Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. *Przegląd Przyrodniczy* XII, 1-2: 69-91.

Czapulak A., Dziuba C., Fura M., Gramsz B., Kwiatkowski M., Sawicka E., Szeląg D., Witan K. 2008. Liczebność i rozmieszczenie pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w polskiej części Sudetów. *Notatki Ornitologiczne* 49: 141-152.

Czechowski P., Jędro G. 2009. Rozmieszczenie i liczebność populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w województwie lubuskim. *Notatki Ornitologiczne* 50: 304-309.

Dyrcz A, Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski.

Ferguson-Lees J., Castell R., Leech D. 2011. *A Field Guide to Monitoring Nests*. British Trust for Ornithology. The Nunnery. Thetford.

Homeyer A. 1898. *Die Gebirgsbachstelze (Motacilla sulphuera) Brutvogel in West Prussen*. *Orn. Monatsber.* 6: 3-4.

Hutek J., Bogdan E., Michalczyk J. 2012. Występowanie pliszki górskiej *Motacilla cinerea* i pluszcza *Cinclus cinclus* na terenie projektowanego Turnickiego Parku Narodowego. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 70 (4): 334-342.

Monitoring populacji lęgowej pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Jakubas D., Ożarowski D. 1997. Awifauna Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. Przegląd Przyrodniczy VIII, 3: 117-121.

Kuczyński L., Chylarecki P. 2012. Atlas pospolitych ptaków lęgowych Polski. Rozmieszczenie, wybiórczość siedliskowa, trendy. GIOŚ, Warszawa.

Ledwoń M., Król J., Mędrzak R., Mołdysz D., Barcik L., Dyduch M., Gacek S., Jagiełko J., Jędrzejko A., Kruszyk R., Linert H., Procner B., Śniegoń M., Wojtoń T., Wiśniewski M., Wróbel J., Zontek I, Zontek C. 2009. Liczebność i rozmieszczenie pluszcza *Cinclus cinclus* oraz pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w zachodniej części Beskidów Zachodnich i Pogórza Zachodniobeskidzkiego. Notatki Ornitologiczne 50 (1): 9-20.

Sikora A. 1992. Gnieźdzenie się pliszki górskiej (*Motacilla cinerea*) w północno-wschodniej Polsce. Notatki Ornitologiczne 33: 145-149.

Sikora A., Mielczarek P. 2007. Pliszka górka *Motacilla cinerea*. W: Sikora A., Rohde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.). Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985-2004. ss. 338-339. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.

Wilk T. 2016. Kryteria lęgowości ptaków - materiały pomocnicze. Wersja 3 - 16.02.2016. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków.